بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی سەرۆککۆماری عیراق و
سکرتێری گشتی یەکیێتی نیشتمانی کوردستان

سڵاوێکی گەرم،

بابەت: *پرۆژەی سیاسەتێکی کوردستانیانە لە هەمبەر کێشەی کورد و تورکیا.*

زۆر بەڕێز مام جەلال،
شتێکی شاردراوە نیە کە ماوەیەکی زۆرە بە شێوەیەکی چڕ و ڕاستەوخۆ کێشەی کورد لە باکووری کوردستان لە زۆر ڕووەوە تێکەڵ بە باری سیاسی و ئاسایشی باشووری کوردستان بووە. لەم بارەیەوە، دوای ڕووخانی ڕژێمی دکتاتۆری عیراق و ،دواتر، جارێکی تر دەستکردنەوەی پکک بە ئۆپەراسیۆنە سەربازیەکانی دژی تورکیا، هەندێ ئەگەری نیگەرانئامێز هاتوونەتە گۆڕێ. ئەگەری ئەوەی کە عیراق هاوکاری بکات بۆ بەزۆر (لە وانەش بە هێزی چەک) دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان دەتوانێ کۆمەڵێ دەرەنجامی زۆر نێگەتیڤی لێبکەوێتەوە نەک هەر بۆ باکووری کوردستان بەڵکو بۆ باشووری کوردستانیش، کە شاردراوە نین بۆ ئێوەی بەڕێز.

بەڕێز،
لەو شوێنەی دەسەڵاتەوە کە ئێوە ئیمڕۆ کاری تیادا دەکەن دەرفەتێکی باش ڕەخساوە کە، بە پێچەوانەی ئاڕاستەی ئەگەرە نێگەتیڤەکان،کارێکی ئەوها بکەن کە پێشوەچوونەکانی پەیوەندیدار لە باکووری کوردستان و دۆزی کورد لەو بەشەی کوردستان هەندێ شتی پۆسەتیڤ و ئەرێنی بە خۆوە ببینێ. بەم مەبەستەش، لکێنراو بەم نامەیەوە، پرۆژەیەک دەخەینە بەر دەستی بەڕێزتان بە هیوای ئەوەی کە جێگەی ڕەزامەندیتان بێت و برێک لە

کاتی بەهادارتان تەرخان بکەن بۆ سەرخستنی ئەم پڕۆژەیە.

چاوەڕوانی کاردانەوەی ئەرێنی جەنابتانین، بەڕێز.

لەگەڵ ڕێز و سڵاوی دووبارەمان

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی

ژون، 2005

———————————————

تێبینی: ***دەقی ئەم نامەیە و پرۆژە لکێنراوەکە، لە هەمان کاتدا وە بۆ هەمان مەبەست، ئاڕاستەی بەڕێز کاک مەسعود بارزانی، سەرۆکی هەرێمی کوردستان و سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان – عیراق، کراوە***

بەڕێز کاک مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان و
سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان – عیراق

سڵاوێکی گەرم،

بابەت: *پڕۆژەی سیاسەتێکی کوردستانیانە لە هەمبەر کێشەی کورد و تورکیا.*

زۆر بەڕێز کاک مەسعود بارزانی،
شتێکی شاردراوە نیە کە ماوەیەکی زۆرە بە شێوەیەکی چڕ و راستەوخۆ کێشەی کورد لە باکووری کوردستان لە زۆر رووەوە تێکەڵ بە باری سیاسی و ئاسایشی باشووری کوردستان بووە. لەم بارەیەوە، دوای رووخانی رژێمی دکتاتۆری عیراق و ،دواتر، جارێکی تر دەستکردنەوەی پکک بە ئۆپەراسیۆنە سەربازیەکانی دژی تورکیا، هەندێ ئەگەری نیگەرانئامێز هاتوونەتە گۆڕێ. ئەگەری ئەوەی کە عیراق هاوکاری بکات بۆ بەزۆر (لە وانەش بە هێزی چەک) دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان دەتوانێ کۆمەڵێ دەرەنجامی زۆر نێگەتیڤی لێبکەوێتەوە نەک هەر بۆ باکووری کوردستان بەڵکو بۆ باشووری کوردستانیش، کە شاردراوە نین بۆ ئێوەی بەڕێز.

بەڕێز،
لەو شوێنەی دەسەڵاتەوە کە ئێوە ئیمڕۆ کاری تیادا دەکەن دەرفەتێکی باش ڕەخساوە کە، بە پێچەوانەی ئاڕاستەی ئەگەرە نێگەتیڤەکان،کارێکی ئەوها بکەن کە پێشوەچوونەکانی پەیوەندیدار لە باکووری کوردستان و دۆزی کورد لەو بەشەی کوردستان هەندێ شتی پۆسەتیڤ و ئەرێنی بە خۆوە ببینێ. بەم مەبەستەش، لکێنراو بەم نامەیەوە، پڕۆژەیەک دەخەینە بەر دەستی بەڕێزتان بە هیوای ئەوەی کە جێگەی ڕەزامەندیتان بێت و بڕێک لە

کاتی بەهادارتان تەرخان بکەن بۆ سەرخستنی ئەم پڕۆژەیە.

چاوەڕوانی کاردانەوەی ئەرێنی جەنابتانین، بەڕێز.

لەگەڵ ڕێز و سڵاوی دووبارەمان

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی
ژون، 2005

تێبینی: ***دەقی ئەم نامەیە و پڕۆژە لکێنراوەکە، لە هەمان کاتدا وە بۆ هەمان مەبەست ، ئاڕاستەی بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی، سەرۆک کۆماری عیراق و سکرتێری گشتی یەکیێتی نیشتمانی کوردستان، کراوە.***

پڕۆژەی چارەسەرییێکی ئاشتیانە بۆ کێشەی بوونی
هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان
و دۆزی کورد لە تورکیا

پێشنیارکراو

لە لایەن

(دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی)ەوە

ژون، 2005

پرۆژەی چارەسەرییەکی ئاشتیانە بۆ کێشەی بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان و دۆزی کورد لە تورکیا

(لە بەردەوامی ئەم نووسراوەدا وەک ***پرۆژەی چارەسەری*** ناودەبرێت)

بیرۆکەی *پرۆژەی چارەسەری*:

لە سەرەتادا دەتونین بڵێین کە بە ئەگەری زۆر تێکەڵاو بوون و تێکهەڵکێشانی پێشوەچوونەکانی ئەم دواییانەی سیاسەتەکانی پکک و گۆڕانکاریەکانی ناو عیراق و هەروەها سیاسەتەکانی ئەمریکا لە عیراق و بەرامبەر تورکیا و پرۆسەی سیاسی لە باشووری کوردستان قەیرانێکی سیاسی گەورەی لێبکەوێتەوە. ئێمە پێمان وایە بۆ ڕێگەگرتن لە سیناریۆ نێگەتیڤەکان (لە وانەش بەرەوڕوو بوونەوەی سێقۆڵی چەکدارانەی عیراق و تورکیا و ئەمریکا لە بەرامبەر هێزەکانی پکک) لایەنی کوردی لە عیراق نەک هەر مافی خۆیەتی کە بۆچوونێکی تایبەت بە خۆی هەبێت بەرامبەر بە ئەگەرێکی ئەوها، بەڵکو بگرە پێداویستیەکی نەتەوەییشە کە لایەنی کوردی لەم وڵاتە ئەلتەرنەتیڤ و بۆچوونی تایبەت بە خۆیشی لەم بارەیەوە بە شێوەیەکی کارا و چالاکانە بخاتە بەر چاوی لایەنە پەیوەندیدارەکان، بە تایبەتی لایەنی ئەمریکی.

ئێمە وادەزانین بەڕێزان مام جەلال، وەک سەرۆک کۆمار، و کاک مەسعود بارزانی، وەک سەرۆکی هەرێمی کوردستان، دەتوانن بە پێی ئەو کایە گرنگانەی کە هەیانە لە دەسەڵاتی سیاسیدا لە عیراق و باشووری کوردستان دەتوانن هەندێ بیر و بۆچوون بهێننە دەنگ بۆ ئەوەی ببنە مایەی هەرنەبێ ڕێگەگرتن لە هەڕەشەی سەربازی لە پکک و بگرە باسکردنیش لە هەندێ تەرتیبات و هەنگاوی ئاشتیانە بە رووی تەواوی دۆزی کورددا لە تورکیا. هەرچەندە ناکرێ باری ناسکی کورد خۆی لە باشووری کوردستان لەبەر چاو نەگیرێ، بەڵام دیسان پێداویستیەکی نەتەوەیی و هەنووکەییە کە لایەنی کوردی لە عیراق و کوردستان، بە تایبەتی بەڕێزان کاک مەسعود و مام جەلال، هەنگاوێکی ئاوها مێژوویی بهاوێژن.

هەندێ خاڵی گشتی:

1) ئاشکرایە کە، هەر نەبێ لە بیست ساڵی دواییدا، کێشەی کورد لە تورکیا، بە تایبەت چالاکیە چەکداریەکانی پکک لەو وڵاتە و بە تایبەتیش بوونی سەربازی ئەم هێزە لە باشووری کوردستان کۆمەڵێ دەرەنجامی راستەوخۆی لێکەوتۆتەوە، بە تایبەتی لە رووی ئاسایش و پەیوەندیەکانی دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری کوردستان لەگەڵ تورکیا و باکووری کوردستان.

2) لە دوای رووخانی رژێمی بەعس لە عیراق و زێدەبوونەوەی فشاری تورکیا بۆ سەر وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا بە مەبەستی مەجبوورکردنی هێزەکانی پکک بۆ ئەوەی باشووری کوردستان بە جێ بهێڵن و هاوکاتیش راگەیاندنی پکک، هی سەرلەنوێی خەباتی چەکداری، مەسەلەکانی ئەوەندەی تر ئاڵۆز کرد.

3) شتێکی ئاشکرایە، بە تایبەتی لە ماوەی دواییدا، کە لایەنی عەرەبی لە دەسەڵاتی ناوەندی عیراق دەخوازێ یاریە کۆنەکانی هاوکاریکردنی رژێمی ئەنقەرە، بە مەبەستی لێدانی کورد، نوێ بکاتەوە. سەردانەکەی سەرۆک وەزیرانی عیراق (جەعفەری) هی ئەم دواییانە، ئەگەری هاوکاریکردنێکی سەربازی (تورکی_ئەمریکی_عیراقی) تا رادەیەکی زۆر هێناوەتە پێشێ!

چەند پرسیارێکی گرینگ:

ئەگەر لایەنی عەرەبی لە عیراق باس لە هاوکاریکردنی تورکیا بکات بۆ دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان (یا بە قسەی خۆیان لە عیراق)، ئایا بەرامبەر ئەوە دەکرێ باس لە بۆچوونێکی کوردیانە یا کوردستانیانەش بکەین بەرامبەر ئەم مەسەلەیە؟ ئایا بۆ ناکرێ، لە جیاتی بەکارهێنانی زمانی زەبر و زەنگ بۆ مەجبوورکردنی هێزەکانی پکک، پڕۆژەیەکی بە ئاشتیانە چارەسەرکردنی ئەم مەسەلەیە و کردنەوەی دەروازەیەک، ئەگەر کەمیش بێت، لە سەر ڕێگەی چارەسەرێکی ئاشتیانە بۆ مەسەلەی هێزەکانی پکک و کێشەی کورد لە تورکیا؟

لایەنە پەیوەندیدارەکانی پڕۆژەی چارەسەری:

لە هەر هەڵسوکەوتێک یا کاردانەوەیەکدا بەرامبەر بە هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان، بە تایبەتی بەو پێیەی کە تورکیا دەیخوازێ، سێ ئەکتەری سەرەکی رۆڵی سەرەکی دەبێنن کە ئەوانیش (تورکیا و عیراق و ئەمریکا)ن. لە حاڵەتی پێچەوانەشدا، واتە دۆزینەوەی ڕێگە چارەیەکی ئاشتییانە بۆ مەسەلەی هێزەکانی پکک دیسان هەر ئەم سێ ئەکتەرە سەرەکیە رۆڵی هەرە گرنگیان دەبێت. لە ئەگەری دووەمدا دەکرێ

سوود لە دیپلۆمەسیەتی یەکێتی ئەورووپاش وەربگیرێ. چوونکە هەر پێشوەچوونێک لە کێشەی کوددا لە تورکیا، یەکێتی ئەوروپا پەیوەندیدار دەکات.

لەم چەند خاڵەی خوارەوەدا هەوڵ دەدەین بە شێوەیەکی کراوەتر ئەم مەسەلەیە روونبکەینەوە:

1) شێوەی "چارەسەری" یەکەم، هی بەکارهێنانی زۆری چەکە. ئەگەر لە ئالی پراکتیکیەوە بەرجەستە کرا، ئەوا دەتوانێ ببێتە جێگەی رەزامەندی دەسەڵاتدارانی تورکیا وە وەکو خاڵێکی "سەرکەوتنیش" بۆ ئەم دەسەڵاتدارانە لە قەڵەم بدرێ. لە لایەکی ترەوە لایەنی ئەمریکی لە پێشوەچوونێکی ئەوهادا نەک هەر قازانج ناکات بەڵکو بگرە زەرەریش دەکات (تەنها سەرکەوتنێک دەکرێ ئەوەبێ کە دەکرێ ئەوە نزیکبوونەوەیەکی سەر لە نوێ لە نێوان تورکیا و ئەمریکادا بهێنێتەوە دی، دوای ساردیێکی زۆر لە پەیوەندیەکاندا). هەروەها ئەم شێوە چارەسەریە نەک هەر بۆ کورد لە باشووری کوردستان سوودمەند نابێت بەڵکو بگرە زۆریش زیانبەخش دەبێت. دواجار "چارەسەریێک"، بە زۆری چەک، لە رووی رای گشتیەوە لە سەر ئاستی کوردستانی مەزن (لە هەموو پارچەکانی کوردستان) بە باشی بۆ دەسەلاتی سیاسی کوردی لە عیراق و باشووری کوردستان ناگەڕێتەوە، بەڵکو بگرە بە زیانێکی گەورەش تەواو دەبێ. بێدەنگبوونی لایەنی کوردی لە عیراق بەرامبەر ئەگەری بەکارهێنهانی زەبر و زەنگ بەرامبەر پکک، وە لەوەش خەراپتر بەشداریکردنی ئەم لایەنە لە کارێکی ئەوهادا، دەتوانێ بۆ کورد لە باشووری کوردستان پشتشکێن بێت لە رووی سیاسی و ستراتیژیەوە. یەکێ لە دەرەنجامەکان ئەوە دەبێت کە مەوقفی کورد لە عیراق بەرامبەر بە لایەنی عەرەبی زۆر لاواز دەبێت. هەروەها کارێکی سەربازی بەرامبەر پکک لە سەر خاکی باشووری کوردستان رەواییەتی سیاسی دەسەڵاتی باشووری کوردستان بە شێوەیەکی جیدی دەخاتە ژێر نیشانەی پرسیارەوە، وە بگرە زەرەرێکی زۆریش بەم رەواییەتە دەگەیێنێ. بە مانایەکی تر بە کار هێنانی هێز بەرامبەر پکک، لە کارێکی هاوبەشدا لە نێوان عیراق و تورکیا و ئەمریکادا، دەتوانێ بە توندی ببێتە هۆی باڵادەستبوون و بە هێزبوونی لایەنی عەرەبی لە عیراق و پەراوێزبوونەوەی سەرلەنوێی لایەنی کوردی لەم وڵاتە (بە هەردوو رەهەندی ناوەخۆیی و ئیقلیمیەوە). ئێمە بەم شێوەیە بۆیدەچین: ئەگەر کورد لە باشووری کوردستان بۆیشی نەلوێ کە دەستگرتنێکی پکک بکات لەو بارەی کە تێیکەوتووە، ئەوا بێگومان دەتوانێ، هەرنەبێ کار بکات بۆ ڕێگەگرتن لە هەوڵی بە زۆری چەک دەرکردنی پکک لە باشووری کوردستان وە بگرە پرۆژەیەکی تایبەت بە خۆیشی هەبێ لەم بارەیەوە.

2) شێوەی چارەسەری دووەم هی چارەسەری ئاشتییانەیە. هەر چارەسەریەکی ئاشتییانە، کە دەوێدا دەروازەیەک بۆ پکک بکرێتەوە کە بە شێوەیەک یا شێوەیەکی تر تێکەڵاو ببێت بە کاری سیاسی یاسایی لە تورکیا، پێویست بە هاوکاری سێ ئەکتەر

دەکات کە ئەوانیش، هەر وەک لە سەرەوە گوترا، تورکیا و ئەمریکا و عیراقن. فەراهەمبوونی پێشوەچوونێکی ئەوها بێگومان دەتوانێ هەنگاوێکی مێژوویی بێت لە ڕێگەی چارەسەرکردنی کێشەی کورد بە گشتی لە تورکیا. ئەوانەی کە سوودمەند دەبن لە پێوەچوونێکی ئەوهادا کوردە لە باکووری کوردستان و کوردە بە گشتی لە کوردستانی مەزن وە باتایبەتی کورد لە باشووری کوردستان وە زۆر بەتایبەتیش سەرکردایەتی سیاسی لەو بەشەی کوردستان. هەڵبەتە لە بەر ئەوەی لە پرۆژەیەکی ئەوهادا ئەرکی هەرە گران دەکەوێتە ئەستۆی بە ڕێز مام جەلال و کاک مەسعود، دەکرێ هەنگاوێکی ئەوها ببێتە مایەی یەکێ لە سەرکەوتنە سیاسی و دیپلۆماسییەکانی بەڕێزانیان.

زۆر گرینگە کە سەرکردایەتی کورد لە باشووری کوردستان ئەوە بزانێ کە پێشوەچوونێکی ئاشتییانە لە باکووری کوردستان بە ئاڕاستەی چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد لە تورکیا، دەتوانێ ببێتە سەرچاوە و هۆکارێکی گرینگی بەهێزبوونی بزاڤی سیاسی کورد لە باشووری کوردستان. هەروەها لە حاڵەتێکی ئەوهادا دەکرێ پێچەوانەی ئەوەی کە مانەوەی بزاڤی چەکداری لە باکووری کوردستان و بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان وەک سەرئێشەیەک و خاڵێکی لاوازی بێت، چارەسەرێکی ئاشتییانە بۆ مەسەلەکان دەتوانن ببنە هۆکارێکی زۆر گرینگی سەرکەوتن بۆ دەسەڵاتی سیاسی کوردی لە باشووری کوردستان لە پرۆسەی وەدەستهێنانی پێگەیەکی زۆر بەهێزی دیپلۆماسای و سیاسیدا لە سەر ئاستی عیراق و ئیقلیمی و جیهانیدا.

چی پێویستە بکرێ بۆ سەرخستنی پرۆژەی ئاشتی؟:

سەرەتا ئێمە ئەو ڕاستیە باش دەزانین کەوا ئەم بەشەی پرۆژە تەواوی قورسایی هەوڵە سیاسی و دیپلۆماسییەکان لە خۆ دەگرێ. وا لە خوارەوە بە شێوەی چەند خاڵێک، کە هەر یەکێکیان باسکردنە لە شێوەی هەڵسوکەوتی هەر یەکێ لە ئەکتەرە سیاسیە پەیوەندیدارەکان، هەوڵ دەدەین تیشک بخەینە سەر ئەم خاڵە و وەڵامی ئەو پرسیارەی سەرەوەش بدەینەوە:

1) <u>وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا:</u> لە ڕۆشنایی ئەو دوو خاڵەی سەرەوە دەکرێ بڵێین کە،لە بەر ئەوەی ئامانجی ڕاگەیەندراوی ئەمریکا ئەوەیە کە توند و تیژی لە ناوچە کەم ببێتەوە و پرۆسەی چاکسازی و دیمۆکراتیزەکردن بەرەو پێش بڕوا، ئەوا لە بەرژەوەندی ئەمریکادا دایە کە پشتگیری لە پرۆسەیەکی ئاشتی بکات لە باکووری کوردستان. پشتگیرییەکی ئەوها دەبێتە مایەی سەرکەوتنێکی سیاسی و دیپلۆماسیانە بۆ ئەمریکا لە ناوچەکەدا. ڕاستە کە هەوڵێکی ئەمریکا بۆ ئیقناعکردنی تورکیا بۆ

نواندنی هەڵوێستێکی پۆسەتیڤانە لە مەسەلەی کورد لە تورکیا، کارێکی ئاسان نابێت، بەڵام دەکرێ مومکینیش بێت. ئەوە لایەنی کوردیە، لە عیراق و لە باشووری کوردستان، کە دەتوانێ ڕۆلی سەرەکی هەبێ لە کردنەوەی ئەم دەروازەیە، واتە لە ئیقناعکردنی لایەنی ئەمریکیدا. دەبێ ئەمریکا لەوە بگا، یا ڕاستتر بڵێین لەوە بگەیێنرێ، کە دەسەڵاتی کوردی لە باشووری کوردستان بە هیچ شێوەیەک بەشداری کارێکی سەربازی ناکات دژی پکک و دژی هەر کارێکی سەربازیشە کە لە سەر خاکی ئەم بەشەی کوردستان ئەنجامبدرێ. وە دەبێ لەوەش بگەیێندرێ کە هاتنی هێزی سەربازی عەرەبی عیراقی بۆ باشووری کوردستان بە مەبەستی بەشداری لە ئۆپەراسیۆنێک بۆ دەرکردنی هێزەکانی پکک، هەتا بگرە بە بێ بەشداریکردنی هێزەکانی پێشمەرگەش تیایدا، بە زیانێکی مۆرالی و سیاسیانەی زۆر گەورە بۆ دەسەڵاتی سیاسی کوردی لە عیراق و لە باشووری کوردستان تەواو دەبێ و لەبەر ئەوەش ئەم دەسەڵاتە کوردیە، بە هیچ شێوەیەک و لە ژێر هیچ بیانۆیەک، ڕێگا بە پێشوەچوونێکی ئەوها نادات. دواجار دەبێ ئەمریکا لەوەش بگات کە تێوەلکانی هێزەکانی ئەمریکا لە ئۆپەراسیۆنێکی سەربازی دژی پکک ئەرکەکانی ئەمریکا لە عیراق و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست قورستر دەکات و بگرە نیشانەی پرسیاریش دەخاتە سەر تەواوی سیاسەتەکەی لەم ناوچەیەدا: ***ئیمڕۆ ئەمریکا پێویستی بە هەموو هەوڵ و تەقەڵایەکە بۆ کەمکردنەوەی سەرئێشیەکانی لە ناوچەدا نەوەک زێدەکردنیان.***

2) باشووری کوردستان: ئاشکرایە کە ئەم بەشەی کوردستان بە قۆناغێکی یەکجار ناسکدا تێدەپەڕێ و بە ئەگەری زۆرێش بەرەوڕووبوونەوەی هەرە گەورە و چارەنووسساز لە پێشمانەوەیە، زوو یا درەنگ ئەم بەشەی کوردستان بەرەوڕووی دیواری شۆڤینیزمی عەرەبی لە عیراق دەبێتەوە و ئەوەش دەبێتە هۆی قەیرانێکی گەورە و بگرە چارەنووسسازیش. ڕێک لەم کاتەدا تێکهەڵچوونێک لە نێوان هێزەکانی ئەمریکا و تورکیا و عیراق لە لایەک وە هێزەکانی پکک لە لایەکی ترەوە دەتوانێ، لە رووی سیاسی و ئاسایشەوە، ببێتە هۆی پشێوییەکی زیدەتر و کۆتاییەکەشی بە ئەگەری زیاتر بە زێدەبوونی باڵادەستی تورکیا و لایەنی عەرەبی لە عیراق لە سەر باشووری کوردستان دەبێ. ئیمڕۆ، بە مانایەکی تر، دەبێ سەرکردایەتی سیاسی لە باشووری کوردستان بە ئەرکی خۆی بزانێ کە پەیامێکی ڕاشکاوانە وە، لە گۆشەبینینێکی کوردستانیانەوە، دەربارەی بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان و شێوەی چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە و مەسەلە پەیوەندیدارەکان بخاتە بەر چاوی رای گشتی جیهانی و لایەنە پەیوەندیدارەکان وە بە تایبەتیش بەرچاوی دەسەڵاتدارانی ئەمریکا. لە بەرامبەر ئەوەدا، هەڵوێستی خۆدزینەوە لەم کێشە و ئەرکە هەنووکەییە دەکرێ بە ئەگەری زۆر بە زیانێکی گەورەی ستراتیژی بۆ باشووری کوردستان تەواو ببێ!

3) **پکک و هێزە سیاسیە دیمۆکراتی و مەدەنیەکانی دەرەوە و ناوەوەی باکووری کوردستان**: شاردراوە نیە کە پکک لە ساڵانی دواییدا دووچاری شکست هاتووە، لە گەڵ ئەوەشدا وەک هێزێکی بەرهەڵستکار ماوەتەوە. پێویستە هەڵوێستی پکک و هێزە دیمۆکراتی و مەدەنیەکان لەبەر چاو بگیرێ لە گرەوی سەرکەوتن یا شکستی هەر هەوڵێکی بە ئاشتیانە چارەسەر کردنی کێشە پەیوەندیدارەکان. ئەوەی کە بە تایبەتی لەسەر پکک پێویستە ئەوەیە کە ئەوپەڕی نەرمی بنوێنێ ئەگەر هات و هەر هەوڵێکی ئاشتییانە کەوتە بواری پراکتیکیەوە. ئەوان دەبێ بزانن کە بەردەوامی ئەم بار و دۆخە دەتوانێ زیانی زۆر بگەیێنێتە پرۆسەی سیاسی لە باشووری کوردستان: هەر زیان و شکستێکیش لەوێ دەرەنجامێکی نێگەتیڤانەی دەبێ بۆ بەشەکانی کوردستانی مەزن. بۆ کارکردن بە ئاڕاستەی پێشوەچوونێکی ئاشتیانەدا، وە بۆ کارئاسانی پرۆسەیەکی ئەوها،پێویستە، بە تایبەتی پکک، هەندێ پەیام و هێما بە ئاڕاستە و مەبەستی سەرکەوتنی ئەم پرۆسەیەدا بنێرێ. هەندێ پەیام و هێمای دیپلۆماسیانەی لەبار دەتوانن، بە تایبەتی بۆ ئەمریکا، یارمەتیدەربن وە ببنە مایەی گرینگیدان بە پرۆژەیەکی ئاشتیانە لە لایەن ئەم زلهێزەوە. هەوڵێکی ئاشتیخوازانە دەتوانێ کورد لە باکوور و باشووری کوردستان و ئەمریکا و هێزە ئاشتیخوازەکان بخاتە هەمان بەرەوە. ئەم خاڵە پێویستی بە تاوتوێکردنی زیاتر هەیە، بەڵام ئەوە دەکەوێتە قۆناغێکی تر، ئەو کاتەی کە ئەم پرۆژەیە دەکەوێتە بواری قسە لەسەرکردن و پراکتیکیەوە.

4) **عیراق**: دەکرێ هەر زوو بپرسین کام عیراق، لایەنی عەرەبی یا لایەنی کوردی لە دەسەڵاتی سیاسی لەم وڵاتە؟ لایەنی عەرەبی لە دەسەڵاتی سیاسیدا لە بەغدا، بە تایبەتی لە سەردانەکەی ئەم دواییانەی سەرۆک وەزیران (ئیبراهم ئەلجەعفەری)دا بۆ ئەنقەرە، ئەوەی بە ئاشکرا پیشان داوە کە خوازیاری هاوکاریە بۆ دەرکردنی هێزەکانی پکک لە بەشووری کوردستان (بە زمانی خۆیان لە عیراق). لێرەدا پرسیارێکی گرنگ ئەوەیە، ئایا دەسەڵاتدارانی کوردیش لە بەغدا وە هەروەها دەسەلاتدارانی کورد لە باشووری کوردستان هەمان بۆچوونیان هەیە وە ئایا دەکرێ ئەسلەن باس لە بۆچوونێکی کوردی لەم بارەیەوە بکەین؟ ئەگەریش بۆچوونێکی ئەوها بوونی هەبێت، ئایا بۆ تا ئێستا بە شێوەیەکی ڕاشکاوانە و لە ئاستێکی رەسمی شایستەدا ڕانەگیێندراوە؟ لێرەدا گرینگە کە سەرکردایەتی کورد لە باشووری کوردستان، وە بە تایبەتیش نوێنەرانی کورد لە بەغدا لە ناوەندی دەسەڵات، دەستپێشخەری بکەن و ئەلتەرنەتیڤێکی ئاشتیانە بۆ کێشەکە راگەیێنن، بەر لەوەی کە کورد جارێکی تر درەنگ بکەوێ؟ دەبێ لایەنی عەرەبی لە عیراق ئەوە بە شێوەیەکی راشکاوانە بزانێ کە کوردیش لەو وڵاتە پەراوێزێکی سیاسی و دیپلۆماسیان هەیە و لە

مەسەلەی پکک و دۆزی کورد لە تورکیا *بە زەرورەت* وەکوو لایەنی عەرەبی نافکرێ و بگرە بۆچوونی تایبەتی خۆشی هەیە و ئەم بۆچوونەش هەڵقوڵاوی بەرژەوەندیە نیشتمانی و نەتەوەییەکانی ئەم لایەنەیە. لەم بارەیەوە کورد لە باشووری کوردستان بەرەو رووی تاقیکردنەوەیەک (شێوەی هەڵسوکەوت لە گەڵ پکک و کێشە پەیوەندیدارەکان) بۆتەوە و پرسە چارەنووسسازەکەش ئەوەیە ئایا ئەگەر کورد لە عیراقی دوای دکتاتۆر خاوەن دەسەڵاتی حەقیقیە لە بەغدا، بۆچی بە راشکاوانە راناگەیێنێت کە ئەویش خاوەن دەسەڵاتە و لە بیرکردنەوەی سیاسی و هەڵوێستە وەرگرتنیشیدا مەرج نیە وەکو لایەنی عەرەبی لە عیراق بفکرێ و بەڵکو بگرە دەشبێت هەندێ جار دژایەتیش هەبێت لە تێڕوانین لە بۆ مەسەلەکان.

5) <u>تورکیا</u>: ئاشکرایە کە گرێی هەرە ئاڵۆز لە کێشەی کورد و تورکیا خوودی دەسەڵاتی ناوەندیە لەم وڵاتە. لە لایەکی ترەوە تورکیا خۆی بەر لە هەر وڵات و لایەنێک سوودبەخش دەبێت لە هەر دەرهاوێشتەیەکی ئاشتیانە لە کێشەی (تورکیا و کورد)دا. لە ڕاستیدا چارەسەرکردنی کێشەی کورد لە تورکیا پەراوێزێکی یەکجار فراوانی سیاسی و دیپلۆماسی (روو لە کۆمەڵگەی جیهانی) بەم وڵاتە دەبەخشێت، بە تایبەتی لە پەیوەندیەکانیدا لەگەڵ ئەوروپا و بە دەستهێنانی خەونی دێرینی لە ئەندامبوون لەم یەکێتیەدا. بە هەر حاڵ دەتوانین بڵێین کە تورکیا ئەمڕۆ لە هەموو رۆژێک زیاتر پێویستی بەوەیە کە خاڵێکی پۆسەتیڤی دیپلۆماسی بۆ خۆی تۆمار بکات لە ڕێگەی چارەسەرکردنی کێشەی کوردەوە. بە پلەی یەکەم ئەوە ئەمریکایە کە دەتوانێ وا لە تورکیا بکات کە هەنگاوێکی ئەرێنی بهاوێژێ بە ئاڕاستەی چارەسەری ئاشتیانە، بۆ کێشەی پکک و ماسەلەی کورد بە گشتی. بەم مانایەش کۆسپی هەرە مەزن لە بەردەم هەر پڕۆژەیەکی ئاشتی لەم پەیوەندیەدا تورکیە خۆیەتی و ئیقناعکردنیشی فاکتەرێکی هەرە چارەنووسسازە بۆ سەرکەوتنی ئەم پرۆژەیەی بەردەست.

وتەی دوایی:

مەبەستی سەرەکی ئەم پڕۆژەیە ئەوەیە کە،جیا لە بۆچوونی چارەسەری سەربازییانە دژی پکک، کە بە پلەی یەکەم هی تورکیایە و دەشکرێ بڵێین "هی لایەنی عەرەبیشە لە عیراق"، بۆچونێکی کوردیانە یا کوردستانییانە بێتە دەنگ و لە پڕاکتیکیشدا کار بۆ وەسەرخستنی بکرێ. دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری کوردستان، بە تایبەتی لە ناوەندی دەسەڵات لە عیراق وە لە پێس هەمووشیانەوە مام جەلال وەک سەرۆککۆمار، دەرفەتی ئەوەی هەیە کە بە ئاڕاستەی خەملاندنی سیاسەت و دیپلۆماسیەتێکی ئەوها کە مەبەست وەسەرخستنی هەوڵێکی چارەسەری ئاشتیانەیە بۆ کێشەی کورد لە تورکیا بە گشتی وە مەسەلەی بوونی پکک لە باشووری کوردستان بە تایبەتی.

پێشوەچوونێکی ئاشتیانە لەم ئاڕاستەیەوە دەتوانێ، لە زۆر ئاست و بە زۆر مانا، سوودبەخش بێت بۆ کورد (بە پلەی یەکەم لە باشوور و باکووری کوردستان) و بۆ ئەمریکاش. هەڵبەتە رووداوێکی ئەوها ڕاستەوخۆ سوود بە تورکیاش دەگەیێنێ، ئەگەر دەسەڵاتدارانی تورکیا بخوازن شتەکان بە شێوەیەکی جیاواز لەوەی کە هەیە ببینن. لە ڕاستیدا عیراقیش دەتوانێ زۆر سوودمەند بێت لەوەی کە چارەسەرێکی ئاشتیانە دەتوانێ عیراق لە زۆر ئاڵۆزی سیاسی و دیپلۆماسی بپارێزێ و زێتر تواناکانی تەرخان بکات بۆ پڕۆسەی ئاوەدانکردنە و ئاسایشی ناوخۆیی. لە راستیدا خۆپاراستنی عیراق لە ئالۆزیە ئیقلیمیەکان دەتوانێ زۆر یارمەتیدەر بێت بۆ وەسەرخستنی هەوڵەکانی ئەمریکاش لەم وڵاتە و لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و بگرە جیهان بە گشتی.

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی

ژون، 2005